

Living in a State of Erosion of Honesty: Lying as the Dominant Policy

Jamal Mohammadi¹ | Zahra Jalali²

1. Corresponding Author, Professor of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran. E-mail: m.jamal8@gmail.com.
2. Ph.D Student of Sociology, Department of Sociology, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Kurdistan, Sanandaj, Iran. E-mail: Zahra.jalali1985@gmail.com.

Article Info

Article type:

Research Article

Article history:

Received:

7 - 9 - 2024

Received in revised form:

20 - 10 - 2024

Accepted:

4 - 7 - 2025

Published online:

23 - 8 - 2025

Keywords:

Lying, the decline of honesty, a lying society, Grounded Theory.

Extended Abstract

Objective: Despite common views on lying as a moral abomination, lying is a part of social life and is rooted in the fabric of society. In all societies, people are taught that lying is considered immoral; However, lying is a communication tactic that is often seen in everyday life. In our society, there are various types of lying, from compliments and considerations, to lies that are told to the people around them as expedient lies. In fact, despite the fact that lying has always been condemned in Iranian culture and Islam, it is seriously common in our society. The vast majority of studies in the humanities on lying have been conducted in philosophy, where it appears mainly as a problem for philosophers of ethics and language. In philosophy, lying is considered almost morally bad. In contemporary accounts, philosophers continue to find ways in which liars can be accused of lacking morality, and tend to view lying as something that goes against social norms of honesty. And the truth is to understand. In contrast, sociologists have been less willing to view lying as merely bad, and there is not much sociological work on this. It is in the work of Georg Simmel that the first developed account of lying as a social phenomenon can be found. Simmel explores lying as a changing social form that is linked to various other social forms and is transformed by the changes that occur in modernity. But, his analysis of lying is too broad for social change, and he gets confused when he tries to develop his exploration of lying with respect to other social forms. In Iran, there has been limited research on lies and lying. In research that was conducted under the title of a *survey of the people of Tehran about the characteristics of Iranians*, about the most important negative characteristics of Iranians, lying is on the first place and 12% of the respondents considered lying to be the most important negative characteristic of Iranians. In fact, from the point of view of the Iranian society, there is a gap between the ideal Iranian-Islamic culture and the existing culture in the society, which makes lying important and an issue to be considered. Cultural acceptance of dishonesty has broader implications for interpersonal relationships and community cohesion. Perpetuation of lies, whether in personal or public contexts, destroys the basic trust necessary for social cohesion. As integrity decreases, the moral fabric of society weakens and leads to feelings of hopelessness and indifference among people. Consequently, the exploration of lying as a dominant politics in modern life underscores the urgent need for a recommitment to honesty and transparency. Based on this, the current research seeks a qualitative study to express the basic processes in which lies and deceptions are experienced in everyday life. By addressing the nature of deception, this research aims to foster critical

dialogue and encourage the cultivation of integrity, thereby increasing the quality of community trust in an increasingly complex world.

Method: This research was conducted with the grounded theory qualitative method. In this method, findings are obtained by methods other than statistical methods or any quantification. The statistical population of this research is people aged 18 to 50 in Isfahan city, who were selected using available sampling. The data of this research was collected based on in-depth conversations with 20 residents of Isfahan city randomly and in public places, parks and educational centers, and then their understanding and interpretation of lies and lying. It was the basis of data analysis. Also, the process of data analysis has been done through three stages of open coding, central coding and selective coding. In these steps, first, the conducted interviews are analyzed and coded line by line, and in the open coding format, a label is attached to each concept in the interview, and based on the characteristics and dimensions of each concept, a large number of open codes are created. And they appear raw. After the process of breaking the interviews into codes and subcategories in open coding, in the axial coding stage, they are related and categorized around the main topic. Selective coding is also followed by choosing concepts and topics that seem effective in extracting the main theme of the research.

Results: Through the lens of contextual theory, the researcher has studied the motivations, strategies and consequences of lies. By conducting in-depth interviews and observing and analyzing real-world situations, the researcher was able to develop a deeper understanding of the contextual factors that shape the decision to lie. By adopting the grounded theory approach, the researcher has been able to identify different types of lies, underlying factors that affect its prevalence, and strategies used by people to participate and detect lies. In what the respondents said about truth and lies, the phenomenon of lying has causes that originate from the social and individual life of a person. The main reasons obtained are deception, malice or beneficence. That is, the cause of any lie may be included in this category. These reasons include boasting (exaggeration), showing off, laziness and complacency, envy, revenge, malice, hypocrisy and enmity, avoiding punishment, fear of scandal and disgrace, fear of loss of benefit and fear of loss. is a position So people do this either to deceive others, or because of their bad nature, or because the lie is useful at the moment. Favorable platforms for lying include the three dimensions of time, the individual's experiential context, and the satisfaction of an unknown desire in the individual. These cases are classified into the more detailed categories of life history (past), the possibility of discovering a lie in the future, the current situation, the history of hearing lies, the history of telling lies, the history of contact with liars, deficiencies, feelings and emotions, and the sense of ambition. Three main categories are also the interfering factors in this field. Position in the moment, position of the other person and withdrawal from the interaction. At the moment when a person is in a situation, does the situation require him to tell a lie or not? This situation also has dimensions that depend on the location (the location of the person), the demographic situation (the number of people present in that situation), the structural situation (formal or informal

situation) and the cultural situation (the culture existing in that situation). People's strategies for using lies include non-illegality, non-injury, and removal of obstacles that they use to convince themselves to lie. The most important consequence of lying in society is the creation of a society of liars. A process that leads to hiding the truth, mistrust and the normalization of lies in the society. The act of lying, although it seems harmless at the moment, can have far-reaching and deep consequences that reverberate in a person's personal and professional life. A lie, whether motivated by self-interest or malicious intent, destroys the foundation of trust upon which healthy relationships and social structures are built. By opening the web of lies, the perpetrator often finds himself immersed in a complex network of deception, loses credibility, has dark interpersonal relationships, and faces possible legal or professional consequences. Ultimately, the decision to lie, no matter how tempting, represents a profound betrayal of one's own integrity and the trust of others, the consequences of which can be both emotionally and practically devastating.

Conclusion: From the previous discussion, it was clear that lies and deception are the opposite of truth. A lie is a shaky and unstable fortress that a person takes refuge in to ward off harm and danger. When it collapses, the danger and harm doubles. The results showed that the main category in this research is the deterioration of honesty. In general, in the field of human interactions, the concepts of honesty and dishonesty have a significant influence in the context of society. From a sociological perspective, these concepts have profound implications and shape the norms, values and expectations governing our collective existence. Honesty as a basic social virtue is the cornerstone of trust and social cohesion. Fluency facilitates interpersonal relationships and enables people to engage in meaningful exchanges and foster a sense of mutual understanding. When honesty prevails, people feel safe in their interactions and create an environment of openness and transparency. On the contrary, dishonesty in the form of deception, manipulation and lies can have destructive effects on social dynamics. Therefore, honesty and truthfulness should be institutionalized in the society through culture building, social internalization and finding the roots of lies. This institutionalization is affected by the relationships within the family, the relationships in the school and, on a larger scale, the relationships in the society; Therefore, it cannot be expected that a person who lives in an atmosphere full of lies will tend to tell the truth. Consequently, a comprehensive strategy to combat fraud in society must include education, accountability, and transparency. By fostering an environment that values honesty and provides people with the tools to behave rightly, societies can foster a culture resistant to the divisive effects of deception.

Cite this article: Mohammadi, M., & Jalali, Z. (2025). Living in a State of Erosion of Honesty: Lying as the Dominant Policy. *Biopolitics and Development*, 1 (2), 63-79. DOI: <http://doi.org/10.22034/jbpd.2025.142091.1015>

© The Author(s).

Publisher: University of Kurdistan Press.

DOI: <http://doi.org/10.22034/jbpd.2025.142091.1015>

زیستن در شرایط زوال صداقت: دروغ‌گویی به مثابه سیاست مسلط

جمال محمدی^۱ | زهرا جلالی^۲

۱. نویسنده مسئول، استاد جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران. رایانامه:

m.jamal8@gmail.com

۲. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، گروه جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه کردستان، سنندج، ایران. رایانامه:

Zahra.jalali1985@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده مبسوط
نوع مقاله: مقاله پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۶/۱۷ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۷/۲۹ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۴/۱۳ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۰۶/۰۱	هدف: علی‌رغم دیدگاه‌های رایج در مورد دروغ‌گویی به‌عنوان منفور اخلاقی، دروغ بخشی از زندگی اجتماعی است و در تاروپود جامعه ریشه دوانده است. در تمامی جوامع به افراد آموزش داده می‌شود که دروغ غیراخلاقی تلقی می‌شود؛ با این حال، دروغ یک تاکتیک ارتباطی است که اغلب در زندگی روزمره دیده می‌شود. در جامعه ما نیز انواع دروغ‌گویی از تعارفات و ملاحظات گرفته، تا دروغ‌هایی که با عنوان دروغ مصلحتی به اطرافیان گفته می‌شود، وجود دارد. درواقع با وجود آنکه دروغ‌گویی در فرهنگ ایرانی و دین اسلام همواره نکوهش شده است، در جامعه ما به نحو جدی شایع است. اکثریت قریب به اتفاق مطالعات در علوم انسانی در مورد دروغ در فلسفه انجام شده است، جایی که عمدتاً به عنوان یک مشکل برای فیلسوفان اخلاق و زبان ظاهر می‌شود. در فلسفه، دروغ تقریباً از نظر اخلاقی بد تلقی می‌شود. در گزارش‌های معاصر، فیلسوفان همچنان به یافتن راه‌هایی ادامه می‌دهند که از طریق آن می‌توان دروغ‌گوینان را به دلیل فقدان اخلاق متهم کرد و تمایل دارند دروغ را به‌عنوان چیزی که مخالف هنجارهای اجتماعی صداقت و حقیقت است درک کنند. در مقابل، جامعه‌شناسان کمتر مایل بوده‌اند که دروغ را صرفاً بد بدانند، و کار جامعه‌شناختی زیادی در این مورد وجود ندارد. در کار گئورگ زیمل است که اولین روایت توسعه‌یافته از دروغ به‌عنوان یک پدیده اجتماعی را می‌توان یافت. زیمل به بررسی دروغ‌گویی به عنوان یک شکل اجتماعی در حال تغییر می‌پردازد که با اشکال مختلف اجتماعی دیگر پیوند خورده است و با تغییراتی که در مدرنیته رخ می‌دهد دگرگون می‌شود. اما، تحلیل او از دروغ در مورد تغییرات اجتماعی بسیار گسترده است، و زمانی که تلاش می‌کند کاوش خود را در مورد دروغ با توجه به سایر اشکال اجتماعی توسعه دهد، گیج می‌شود. در ایران نیز تحقیقات محدودی در مورد دروغ و دروغ‌گویی انجام پذیرفته است. در تحقیقی که با عنوان نظرسنجی از مردم تهران درباره خصوصیات ایرانی‌ها درباره مهم‌ترین خصوصیت‌های منفی ایرانیان انجام شده است، دروغ‌گویی در مقام نخست قرار می‌گیرد و ۱۲ درصد از پاسخگویان، مهم‌ترین صفت منفی ایرانیان را دروغ‌گویی دانسته‌اند. درواقع از نظر جامعه ایرانی، شکافی بین فرهنگ آرمانی ایرانی-اسلامی و فرهنگ موجود در جامعه وجود دارد که باعث می‌شود دروغ‌گویی حائز اهمیت و یک مسئله قابل تأمل باشد. پذیرش فرهنگی عدم صداقت پیامدهای گسترده تری برای روابط بین فردی و انسجام جامعه دارد. تداوم دروغ‌ها، چه در زمینه‌های شخصی یا عمومی، اعتماد اساسی لازم برای انسجام اجتماعی را از بین می‌برد. با کاهش یکپارچگی، ساختار اخلاقی جامعه ضعیف می‌شود و منجر به احساس ناامیدی و بی‌تفاوتی در بین افراد می‌شود. در نتیجه، کاوش دروغ‌گویی به عنوان یک سیاست غالب در زندگی مدرن، بر نیاز مبرم به تعهد مجدد به صداقت و شفافیت تأکید می‌کند. بر این اساس، پژوهش حاضر به دنبال مطالعه‌ای کیفی است برای بیان فرآیندهای اساسی که در آن دروغ‌ها و فریب‌ها در زندگی روزمره تجربه می‌شود. هدف این تحقیق با پرداختن به ماهیت فریب، تقویت گفتگوی انتقادی و تشویق پرورش یکپارچگی است، در نتیجه کیفیت اعتماد جامعه را در جهانی پیچیده‌تر افزایش می‌دهد.
کلیدواژه‌ها: دروغ‌گویی، زوال صداقت، جامعه دروغ‌گو، نظریه زمینه‌ای.	

روش: این پژوهش با روش کیفی گراند تئوری انجام شده است. در این روش یافته‌ها با شیوه‌هایی به جز روش‌های آماری یا هر گونه کمی کردن به دست می‌آیند. جامعه آماری این پژوهش افراد ۱۸ تا ۵۰ ساله شهر اصفهان می‌باشند که با استفاده از نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شده‌اند. داده‌های این پژوهش براساس گفت‌وگوهای عمیق با ۲۰ نفر از ساکنان شهر اصفهان به صورت تصادفی و در مکان‌های عمومی، پارک‌ها و مراکز آموزشی جمع‌آوری و سپس درک و تفسیر آن‌ها از دروغ و دروغ‌گویی، مبنای بررسی داده‌ها قرار گرفت. همچنین فرآیند تحلیل داده‌ها، طی سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی صورت گرفته است. در این مراحل ابتدا مصاحبه‌های انجام شده بصورت خط به خط تحلیل و کدگذاری می‌شود و در قالب کدگذاری باز، به هر مفهوم موجود در مصاحبه یک برچسب الصاق می‌شود و براساس ویژگی‌ها و ابعاد هر مفهوم، تعداد زیادی کدهای باز و خام پدیدار می‌شوند. پس از فرآیند خردکردن مصاحبه‌ها به کدها و زیرمقوله‌ها در کدگذاری باز، در مرحله کدگذاری محوری به مرتبط کردن و دسته‌بندی آنها حول محور موضوع اصلی پرداخته می‌شود. کدگذاری انتخابی نیز با استفاده از انتخاب مفاهیم و موضوعاتی که در استخراج مضمون اصلی پژوهش موثر به نظر می‌رسند، دنبال می‌شود.

یافته‌ها: از دریچه نظریه زمینه‌ای، محقق به انگیزه‌ها، استراتژی‌ها و پیامدهای دروغ پرداخته است. با انجام مصاحبه‌های عمیق و مشاهده موقعیت‌های دنیای واقعی و تجزیه و تحلیل، محقق توانسته درک عمیق‌تری از عوامل زمینه‌ای که تصمیم‌گیری برای دروغ را شکل می‌دهند، توسعه دهد. با اتخاذ رویکرد تئوری زمینه‌ای، محقق توانسته انواع مختلف دروغ، عوامل زمینه‌ای که بر شیوع آن تأثیر می‌گذارند و راهبردهایی که توسط افراد برای مشارکت و کشف دروغ به کار می‌رود را شناسایی کند. در آنچه پاسخ دهندگان در مورد راست و دروغ گفتند، پدیده دروغ‌گویی عللی دارد که از زندگی اجتماعی و فردی شخص نشأت می‌گیرد. علت‌های اصلی به دست آمده فریب، بدخواهی و یا سودمندی است. یعنی علت هر دروغی ممکن است در این دسته‌بندی جای گیرد. این علت‌ها شامل لاف زنی (اغراق)، خودنمایی، تنبلی و ترن‌آسایی، حسادت، انتقام گرفتن، خباثت، نفاق و دشمنی، جلوگیری از مجازات، ترس از رسوایی و آبروریزی، ترس از دست دادن منفعت و ترس از دست دادن مقام است. پس افراد یا برای فریب دادن دیگران، یا به علت سرشت بد خود و یا به خاطر مفید بودن دروغ در لحظه به این کار مبادرت ورزند. بسترهای مساعد برای دروغ‌گویی شامل سه بعد زمان، زمینه تجربی فرد و ارضای یک میل ناشناخته در فرد است. این موارد خود به مقولات جزئی‌تر تاریخچه زندگی (گذشته)، احتمال کشف دروغ در آینده، وضعیت اکنون، سابقه شنیدن دروغ، سابقه گفتن دروغ، سابقه تماس با افراد دروغگو، کمبودها، احساسات و عواطف و حس جاه‌طلبی دسته‌بندی می‌شود. سه مقوله اصلی نیز عوامل مداخله‌گر در این زمینه هستند. موقعیت در لحظه، موقعیت فرد مقابل و خروج از تعامل. اینکه فرد در لحظه‌ای که در یک موقعیت قرار دارد آیا شرایط اقتضا می‌کند که وی دروغ بگوید یا خیر. این موقعیت نیز ابعادی دارد که به موقعیت مکانی (مکان قرارگیری فرد)، موقعیت جمعیتی (تعداد افراد حاضر در آن موقعیت)، موقعیت ساختاری (موقعیت رسمی یا غیر رسمی) و موقعیت فرهنگی (فرهنگ موجود در آن شرایط) بستگی دارد. استراتژی افراد برای به کار بردن دروغ شامل غیرقانونی نبودن، عدم آسیب رسانی و برداشتن موانع است که برای قانع کردن خود برای دروغ‌گویی به کار می‌برند. مهمترین پیامد دروغ‌گویی در جامعه، ایجاد جامعه دروغگو است. فرآیندی که منجر به پنهان شدن حقیقت، بی‌اعتمادی و عادی شدن دروغ در جامعه منجر می‌شود. عمل دروغ گفتن، اگرچه در لحظه به ظاهر بی‌ضرر به نظر می‌رسد، می‌تواند عواقب گسترده و عمیقی داشته باشد که در زندگی شخصی و حرفه‌ای فرد طنین انداز می‌شود. دروغ، چه ناشی از نفع شخصی باشد و چه از نیت‌های نادرست، پایه اعتمادی را که بر آن روابط سالم و ساختارهای اجتماعی بنا شده است، از بین می‌برد. با گشودن شبکه دروغ، مرتکب، اغلب خود را در شبکه پیچیده‌ای از فریب غرق می‌بیند، با از دست دادن اعتبار، روابط بین فردی تیره و تار و با عواقب قانونی یا حرفه‌ای احتمالی مواجه می‌شود. در نهایت، تصمیم به دروغ گفتن، صرف نظر از اینکه چقدر وسوسه‌انگیز باشد، نشان دهنده خیانت عمیق به صداقت خود و اعتماد دیگران است که پیامدهای آن می‌تواند هم از نظر احساسی و هم از لحاظ عملی ویرانگر باشد. از بحثی که گذشت مسلم گردید که دروغ و فریب ضد حقیقت است. دروغ سنگری متزلزل و ناپایدار است که فرد برای دفع ضرر و خطر بدان پناه می‌برد که چون فرو ریزد خطر و ضرر دوچندان می‌شود. نتایج نشان داد که مقوله اصلی در این تحقیق زوال صداقت است. بطورکلی، در حوزه تعاملات انسانی، مفاهیم صداقت و عدم صداقت در بافت جامعه

نفوذ قابل توجهی دارد. از منظر جامعه‌شناختی، این مفاهیم دارای پیامدهای عمیقی هستند و هنجارها، ارزش‌ها و انتظارات حاکم بر وجود جمعی ما را شکل می‌دهند. صداقت به عنوان یک فضیلت اجتماعی اساسی، سنگ بنای اعتماد و انسجام اجتماعی است. عملکرد روان روابط بین فردی را تسهیل می‌کند و افراد را قادر می‌سازد تا در تبادلات معنادار شرکت کنند و حس درک متقابل را تقویت کنند. هنگامی که صداقت غالب می‌شود، افراد در تعاملات خود احساس امنیت می‌کنند و محیطی از باز بودن و شفافیت را ایجاد می‌کنند. برعکس، عدم صداقت در قالب فریب، دستکاری و دروغ می‌تواند تأثیرات مخربی بر پویایی اجتماعی داشته باشد. بنابراین بایستی صداقت و راستگویی در جامعه از طریق فرهنگ سازی، درونی سازی اجتماعی و ریشه‌یابی دروغ نهادینه‌سازی شود. این نهادینه شدن، متأثر از روابط درون خانوادگی، روابط موجود در مدرسه و در مقیاس بزرگتر، روابط موجود در جامعه است؛ از این رو نمی‌توان توقع داشت فردی که در فضایی آکنده از دروغ زندگی می‌کند به سوی راستگویی گرایش پیدا کند. در نتیجه، یک استراتژی جامع برای مبارزه با فریب در جامعه باید شامل آموزش، پاسخگویی و شفافیت باشد. با پرورش محیطی که برای صداقت ارزش قائل است و ابزارهایی را برای رفتار درست در اختیار افراد قرار می‌دهد، جوامع می‌توانند فرهنگی مقاوم در برابر تأثیرات تفرقه‌انگیز فریب را پرورش دهند.

استناد: محمدی، جمال، و جلالی، زهرا. (۱۴۰۴). زیستن در شرایط زوال صداقت: دروغ‌گویی به مثابه سیاست مسلط. زیست سیاست و توسعه، ۱ (۲)، ۶۳-۷۹. DOI:

<http://doi.org/10.22034/jbpd.2025.142091.1015>

DOI: <http://doi.org/10.22034/jbpd.2025.142091.1015>

© نویسندگان.

ناشر: انتشارات دانشگاه کردستان.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱. مقدمه

علی‌رغم دیدگاه‌های رایج در مورد دروغ‌گویی به عنوان رذیلت اخلاقی، دروغ بخشی از زندگی اجتماعی و در تاروپود جامعه ریشه دوانده است. در تمامی جوامع به افراد آموزش داده می‌شود که دروغ، غیراخلاقی تلقی می‌شود؛ با این حال، دروغ یک تاکتیک ارتباطی است که اغلب در زندگی روزمره دیده می‌شود. در جامعه ما نیز انواع دروغ‌گویی از تعارفات و ملاحظات گرفته، تا دروغ‌هایی که با عنوان دروغ مصلحتی به اطرافیان گفته می‌شود، وجود دارد. درواقع با وجود آنکه دروغ‌گویی در فرهنگ ایرانی و دین اسلام همواره نکوهش شده است، در جامعه ما به نحو جدی شایع است.

در مقایسه با سایر پدیده‌های اجتماعی، کار جامعه‌شناختی نسبتاً کمی در مورد دروغ‌گویی وجود دارد (Balmer, 2018). در واقع، اکثریت قریب به اتفاق مطالعات در علوم انسانی در مورد دروغ در فلسفه انجام شده است، جایی که عمدتاً به عنوان یک مشکل برای فیلسوفان اخلاق و زبان ظاهر می‌شود. اگرچه این یک موضوع پیرامونی (در مقایسه با محوریت حقیقت) بوده است، با این وجود در آثار اکثر شخصیت‌های اصلی در کانون فلسفی غرب مورد توجه قرار گرفته است. در فلسفه، دروغ تقریباً از نظر اخلاقی بد تلقی می‌شود. آگوستین مقدس، دوگانگی را اساساً گناه‌آلود می‌داند، زیرا مردم را از هدیه خدادادی حقیقت جدا می‌کند. به نظر می‌رسد کانت احساس می‌کرد که دروغ آن قدر برای اعتماد به نظم اجتماعی مضر است که ما ترجیح می‌دهیم حقیقت را بگوییم و خود و دیگران را به خطر بیندازیم تا اینکه دروغ بگوییم. در گزارش‌های معاصر، فیلسوفان همچنان به یافتن راه‌هایی ادامه می‌دهند که از طریق آن می‌توان دروغ‌گویان را به دلیل فقدان فیبر اخلاقی متهم کرد و تمایل دارند دروغ را به عنوان چیزی که مخالف هنجارهای اجتماعی صداقت و حقیقت است درک کنند (Carson, 2010).

در مقابل، جامعه‌شناسان کمتر مایل بوده‌اند که دروغ را صرفاً بد بدانند، و کار جامعه‌شناختی زیادی در این مورد وجود ندارد. مطالعات معدودی با تفکر جامعه‌شناختی صریح‌تر نیز به نشان دادن اینکه دروغ بخشی کلیدی از زندگی اجتماعی است کمک کرده‌اند و برخی از محققان تا آنجا پیش رفته‌اند که استدلال می‌کنند که دروغ در واقع از یک جنبه برای تجربه اجتماعی ضروری است. در کار گئورگ زیمل است که اولین روایت توسعه‌یافته از دروغ به عنوان یک پدیده اجتماعی را می‌توان یافت. زیمل به بررسی دروغ‌گویی به عنوان یک شکل اجتماعی در حال تغییر می‌پردازد که با اشکال مختلف اجتماعی دیگر پیوند خورده است و با تغییراتی که در مدرنیته رخ می‌دهد دگرگون می‌شود. اما، تحلیل او از دروغ در مورد تغییرات اجتماعی بسیار گسترده است و زمانی که تلاش می‌کند کاوش خود را در مورد دروغ با توجه به سایر اشکال اجتماعی توسعه دهد، گیج می‌شود (Balmer & Durrant, 2021). ملترز (۲۰۰۳) استدلال می‌کند که دروغ یک پدیده کلیدی است که ما را از سایر گونه‌های حیوانی متمایز می‌کند، بنابراین دروغ را به عنوان ویژگی تعیین‌کننده انسانیت می‌بیند. او بیشتر در راستای استدلال فلسفی استدلال می‌کند که دروغ‌گویی عموماً بد است، زیرا کاملاً بدیهی به نظر می‌رسد که دروغ‌های کشف‌شده احتمالاً بر اعتماد و همکاری تأثیر منفی می‌گذارد، به‌ویژه زمانی که دروغ‌ها به موضوعات مهم مربوط می‌شوند. رنجش، سوءظن، ناامیدی و احساس خیانت ناشی از آن ممکن است روابط منسجم قبلی را، چه صمیمی یا غیرشخصی، از بین ببرد (ملترز، ۲۰۰۳: ۷۲).

در ایران نیز تحقیقات معدودی در مورد دروغ و دروغ‌گویی انجام پذیرفته است. در تحقیقی که با عنوان نظرسنجی از مردم تهران درباره خصوصیات ایرانی‌ها درباره مهم‌ترین خصوصیت‌های منفی ایرانیان انجام شده است، دروغ‌گویی در مقام نخست قرار می‌گیرد و ۱۲ درصد از پاسخگویان، مهم‌ترین صفت منفی ایرانیان را دروغ‌گویی دانسته‌اند (Muhaddith Gilvai & Filasfi, 2015). درواقع از نظر جامعه ایرانی، شکافی بین فرهنگ آرمانی ایرانی-اسلامی و فرهنگ موجود در جامعه وجود دارد که باعث می‌شود دروغ‌گویی حائز اهمیت و یک مسئله قابل تأمل باشد. پذیرش فرهنگی عدم صداقت، پیامدهای گسترده‌تری برای روابط بین فردی و انسجام جامعه دارد. تداوم دروغ‌ها، چه در زمینه‌های شخصی یا عمومی، اعتماد اساسی لازم برای انسجام اجتماعی را از بین می‌برد. با کاهش یکپارچگی، ساختار اخلاقی جامعه ضعیف می‌شود و منجر به احساس ناامیدی و بی‌تفاوتی در بین افراد می‌شود. در

نتیجه، کاوش دروغ‌گویی به عنوان یک سیاست غالب در زندگی مدرن، بر نیاز مبرم به تعهد مجدد به صداقت و شفافیت تاکید می‌کند. بر این اساس، پژوهش حاضر به دنبال مطالعه‌ای کیفی است برای بیان فرآیندهای اساسی که در آن دروغ‌ها و فریب‌ها در زندگی روزمره تجربه می‌شود. هدف این تحقیق با پرداختن به ماهیت فریب، تقویت گفتگوی انتقادی و تشویق پرورش یکپارچگی است، در نتیجه کیفیت اعتماد جامعه را در جهانی پیچیده‌تر افزایش می‌دهد.

۲. پیشینه پژوهش

نویسندگان	سال تحقیق	عنوان تحقیق	نتایج
مختاری و همکاران Mokhtari et al	2022	عوامل روان‌شناختی و اجتماعی مؤثر بر دروغ‌گویی در زندگی روزمره در بین شهروندان ۸۱ تا ۵۶ سال شهر یاسوج	احساس امنیت اجتماعی از طریق عزت نفس نیز با دروغ‌گویی رابطه معناداری دارد. همچنین هرچه میزان مواجهه با دروغ در دوران کودکی بیشتر باشد، میزان دروغ‌گویی نیز بیشتر می‌شود. بین متغیر باورهای دینی، سن و میزان دروغ‌گویی رابطه معکوس و معناداری وجود داشته است
ولایتی و همکاران Velayati, et al	2022	رابطه کنش ارتباطی و سرمایه اجتماعی با گرایش به دروغ‌گویی در میان دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز	بین گرایش به دروغ‌گویی با سرمایه اجتماعی و کنش ارتباطی رابطه معکوس و معنی‌داری وجود دارد و بین متغیرهای زمینه‌ای (جنس، سن، وضعیت تأهل و سطح تحصیلات) پاسخگویان و گرایش به دروغ‌گویی رابطه معنی‌داری وجود ندارد.
اترک Atrak	2021	دروغ‌گویی از نظر کانت	دیدگاه کانت در مورد مطلق یا نسبی بودن ممنوعیت دروغ‌گویی در آثار مختلف متفاوت است. کانت در آثار ابتدایی خود دیدگاه سهل‌گیرانه‌تر و انعطاف‌پذیرتری نسبت به دروغ‌گویی دارد و دروغ‌گویی را به طور مطلق ممنوع نمی‌شمارد؛ بلکه دروغ‌گویی برای نجات خود از سوء استفاده دیگران را تجویز می‌کند، اما در آثار متأخرش معتقد به ممنوعیت مطلق دروغ‌گویی شده است.
نخاوی و همکاران Nakhavali et al	2019	بررسی کنش گفتار دروغ و رابطه آن با متغیرهای سن، جنسیت، رشته تحصیلی، منطقه جغرافیایی و مذهب	نمونه اعلائی دروغ در زبان فارسی سه مؤلفه دارد: مؤلفه بیان خبر، مؤلفه کذب بودن خبر و مؤلفه قصد فریب داشتن. میان متغیر منطقه جغرافیایی و مفهوم دروغ همبستگی و ارتباط وجود دارد و میان دیگر متغیرهای مدنظر با کنش گفتار دروغ، تفاوت معنادار مشاهده نشد.
مهرنوش Mehrnoosh	2018	دروغ و دروغ‌گویی، عوامل و الگوها	ابتدا در شناخت عوامل انسانی آن به عنوان مجریان و عوامل وضعیتی آن به مثابه‌ی بستر رابطه‌های دروغین پرداخته و آنگاه به کمک قالب نظری معین و با استفاده از چند مفهوم کارا به الگوسازی این وضعیت‌ها رسیده و تا حدی به تعیین جایگاه دروغ در فرهنگ خودی و الگوهای رفتاری آن در روابط اجتماعی پرداخته شده است.
پروتر و همکاران Preuter et al	2024	هزینه‌های دروغ گفتن: پیامدهای دروغ گفتن بر عزت نفس و تأثیر دروغ‌گویی	دروغ، بدون توجه به نوع دروغ آن، عزت نفس افراد را کاهش و عاطفه منفی را افزایش می‌دهد. علاوه بر این، دروغ گفتن در یک روز معین باعث کاهش عزت نفس افراد در مقایسه با عزت نفس آنها در روز قبل و میانگین سطح عزت نفس آنها در طول ۵ روز شد.
اسپریگینگز Springs et al	2023	فریب با کاهش ارتباط اجتماعی همراه است	افرادی که دروغ می‌گویند تمایل دارند تصور کنند که دیگران نیز دروغ می‌گویند و این مانع از توانایی آنها در ایجاد ارتباطات اجتماعی می‌شود. این یافته‌ها نشان می‌دهد که دروغ - حتی زمانی که کشف نشود - به روابط ما آسیب می‌رساند.
هادسون و بالمر Hodgson & Balmer	2022	دروغ و زمان: حرکت فراتر از مسئله اخلاقی دروغ	وضعیت اخلاقی دروغ با نظم زمانی گره خورده است. دروغ‌ها نه تنها با اشاره به وضعیت فعلی معنا می‌شوند، بلکه با توجه به تاریخچه زندگی‌نامه شرکت‌کنندگان در این موقعیت و با توجه به احتمال کشف آن دروغ‌ها در آینده، یا بازگویی آن‌ها قابل درک هستند.
بالمر و دورانت Balmer & Durrant	2021	زیمیل و شکسپیر درباره دروغ و عشق	از نظر آن‌ها زیمیل تلاش می‌کند دروغ را به اشکال اجتماعی دیگر، مانند عشق و با الگوهای در حال تغییر زندگی مرتبط کند که او برای تعریف مدرنیت درک کرده است. همچنین به طور خاص، این مقاله نگاهی دقیق به غزل ۱۳۸ ویلیام شکسپیر می‌اندازد، زیرا به وضوح پویایی پیچیده و رابطه‌ای دروغ و عشق را بیان می‌کند و امکان می‌دهد

این را دوباره در گزارش زیرمیل بخوانند و توضیح دهند که چرا او در سردرگمی قرار می‌گیرد.			
افراد درواقع دروغ گفتن با ابزارهای غیرمستقیم را ممکن می‌دانند و این نشان می‌دهد که مردم مفهوم گسترده‌تری را از دروغ‌گویی، نسبت به آن چیزی دارند که معمولاً فرض می‌شود.	آیا دروغ گفتن ملزم به تعهد است؟ بررسی تجربی پیش فرض‌ها، مفاهیم و اقدامات	2021	رین و ویگمن Reins and Wiegmann
برخلاف تفاوت‌های فرهنگی پیش‌بینی‌شده در بیان احساسات، همه شرکت‌کنندگان عاطفه مثبت بیشتر و عاطفه منفی کمتری در هنگام دروغ گفتن نشان دادند. دروغ‌گویان به روش‌هایی فریب می‌دهند که با ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی آن‌ها همخوانی دارد، و این ممکن است منجر به تغییرات متضاد در رفتار شود.	فرهنگ، ارائه جزئیات در هنگام فریب دادن دیگران را تعدیل می‌کند	2017	تیلور و همکاران Taylor et al
دروغ گفتن سیاستمداران از دیرباز یک حقیقت بوده است، اما با ورود دونالد ترامپ به حوزه سیاسی ایالات متحده، فراوانی، درجه و تأثیر دروغ در سیاست اکنون بی‌سابقه است.	انسان شناسی دروغ: ترامپ و اجتماعی بودن سیاسی خشم اخلاقی	2017	قوم شناس آمریکایی American Ethnologist

با توجه به تحقیقات پیشین، شکاف تحقیقاتی در مورد پدیده جوامع دروغگو وجود دارد. درواقع علی‌رغم ماهیت فراگیر دروغ‌گویی در زمینه‌های مختلف اجتماعی، تحقیقات آکادمیک در مورد پیامدهای اخلاقی، روانی و فرهنگی زندگی در جامعه‌ای که با فریب مشخص می‌شود، محدود است. پرداختن به این شکاف برای تقویت کاوش عمیق‌تر در مورد پیچیدگی‌های پیرامون حقیقت و اعتماد در تعاملات انسانی ضروری است.

۳. چارچوب مفهومی

در مورد استفاده از دروغ و موقعیت‌هایی که فرد در آن قرار دارد، دیدگاه‌های فلسفی و اخلاقی زیادی در طول تاریخ وجود دارد. فیلسوف مشهور امانوئل کانت از ممنوعیت کامل دروغ دفاع می‌کند و استدلال می‌کند که «دروغ همیشه اشتباه است». استدلال او این است که دروغ‌گویی انسان‌ها را از عمل عقلانی کامل باز می‌دارد، زیرا اطلاعاتی را که فرد می‌تواند در اختیار داشته باشد و از آن برای تصمیم‌گیری منطقی استفاده کند، محدود می‌نماید، و نشان می‌دهد که دروغ‌گویی اشتباه است زیرا اعمال و فرآیندهای فکری افراد را بر اساس اطلاعات نادرست دستکاری می‌کند (Zander, 2017). از آنجایی که دروغ‌گویی و سایر اشکال فریب، رفتارهای اجتماعی فراگیر هستند که می‌توانند آسیب زیادی وارد کنند، اما به‌طور گسترده به عنوان ابزار هماهنگی اجتماعی پذیرفته شده و تشویق می‌شوند (ورج، ۲۰۰۸). دروغ را می‌توان به‌طور کلی به عنوان دستکاری همراه کننده حقیقت در نظر گرفت، اما به اشکال مختلفی مانند جعل، اغراق، پنهان کردن و حذف ظاهر می‌شود (کمبل، ۲۰۰۱؛ ورج، ۲۰۰۸). ورج تعریف دقیق‌تری از دروغ ارائه کرده که به‌طور گسترده در ادبیات فریب استفاده می‌شود. او دروغ را این‌گونه تعریف کرد: «تلاش موفق یا ناموفق، بدون هشدار قبلی، برای ایجاد باوری که ارتباط دهنده آن را نادرست می‌داند» (ورج، ۲۰۰۸).

سه شکل از دروغ که توسط برایانت (۲۰۰۸) مورد توجه قرار گرفته است عبارتند از دروغ‌های سفید، دروغ‌های واقعی و دروغ‌های خاکستری. «اولاً، دروغ‌های سفید، رایج در نظر گرفته می‌شوند، دارای نیت خیرخواهانه، حقیقت جزئی و پیامدهای بی‌اهمیت هستند. دروغ‌های سفید در مقایسه با دروغ‌های خاکستری و دروغ‌های واقعی، فاقد قصد بدخواهانه هستند. علاوه بر این، آنها به دلیل ماهیت بی‌ضررشان قابل قبول در نظر گرفته می‌شوند. یک دروغ سفید می‌تواند به مادرزگتان بگوید که شما هرگز مریض نیستید و استراحت کافی دارید، در حالی که واقعاً نیستید. هدف از دروغ آسیب رساندن نیست، بلکه این است که او را از نگرانی دور نگه دارد. در مقابل، یک مثال از یک دروغ خاکستری می‌تواند این باشد که به دخترتان بگویید که پدرش برای کار در خانه نیست، در حالی که واقعاً در زندان است. این یک دروغ تمام عیار است، اما برای نجات طرف مقابل از درد است (برایانت، ۲۰۰۸: ۳۷، به نقل از Stoll, 2013). در نهایت، یک دروغ واقعی می‌تواند این باشد که به طرف مقابلتان بگویید مشغول تکالیف هستید، اما واقعاً به این دلیل که

ناراحت هستید او به شما توجه کافی نمی‌کند، خیانت می‌کنید. این جعل کامل فقط به نفع فردی است که دروغ می‌گوید. هدف پشت این دروغ بدخواهانه و خودخواهانه است. بنابراین به عنوان سفید یا خاکستری طبقه بندی نمی‌شود». دروغ‌های واقعی قصد واضحی برای گمراه کردن یا آسیب رساندن به کسی دارند و معمولاً غیراخلاقی، فریبکارانه و گمراه کننده تلقی می‌شوند. دروغ، پیامدهایی دارد و تشخیص دروغ به عنوان واقعی به این معنی است که اثرات مخربی خواهد داشت. تصور می‌شود که دروغ‌های واقعی پیامدهای مستقیم و ماهیتی خودخواهانه دارند. «این دروغ‌های خودخواهانه به عنوان استفاده برای پیشبرد منافع شخصی، پوشاندن اشتباهات خود، یا اجتناب از مسئولیت اعمال خود بدون توجه به دیگران توصیف شده‌اند». ماهیت خودخواهانه دروغ‌های واقعی به نفع فرد آغازکننده است یک فرد از دروغ‌های سفید استفاده می‌کند تا احساس بهتری داشته باشد، در حالی که با دروغ‌های واقعی باید در سطح متفاوتی (مثلاً احساس گناه) برخورد کرد (Stoll, 2013).

وقتی که شخصی به دروغ متوسل می‌شود، دروغ را نه برای دوری از زندگی روزمره با مردم، بلکه برای تداوم آن می‌گوید. به عبارتی فرد در راستای امنیت بنیادین وجودی در زندگی روزمره است که دروغ را برمی‌گزیند. براساس نظام امنیت بنیادین، شخص وجود خود را در ارتباط با دنیای متشکل از آدم‌ها و اشیا تجربه می‌کند، دنیایی که از طریق اعتماد بنیادین، شناسایی شده و سازمان یافته است. نظام امنیت بنیادین، منشأ احساس امنیت وجودی است و از نظر هستی‌شناختی، ایمن بودن یعنی در اختیار داشتن پاسخ‌هایی در سطح ناخودآگاه و خودآگاهی عملی برای بعضی پرسش‌های وجودی بنیادین که هم آدمیان در طول عمر خود به نحوی مطرح کرده‌اند (Giddens, 2016: 72).

درواقع مردم به دلایل زیادی دروغ می‌گویند. دروغ‌های نوع دوستانه برای سود بردن دیگران گفته می‌شود. این دروغ‌ها اغلب به عنوان دروغ‌های سفید کوچکی ظاهر می‌شوند که مردم می‌گویند تا با اجتناب از حقایق ناخوشایند یا دردناک، از احساسات دیگران در امان بمانند (Hart et al, 2014؛ Levine & Schweitzer, 2015). دروغ‌های ضداجتماعی یا انتقام‌جویانه به قصد آسیب رساندن به دیگران گفته می‌شود (Guthrie & Kunkel, 2013). دروغ‌های خودخواهانه به دروغ‌هایی گفته می‌شود که برای کسب مزیت، اجتناب از تنبیه یا ارتقای جایگاه خود گفته می‌شود. این دسته از دروغ‌ها جامع یا منحصر به فرد نیستند و مطمئناً دروغ‌ها را می‌توان به دسته‌هایی غیر از اینها تجزیه کرد. ارزیابی شیوع و تنوع دروغ‌گویی در جامعه یک کار چالش‌برانگیز است، زیرا تشخیص عینی صحت دروغ‌ها اغلب غیرممکن است و گزارش‌های خود دروغ‌گویی می‌تواند به طور متناقضی با فریب آلوده شود (Hart et al, 2020).

نظریه کنش متقابل زیمِل پتانسیلی برای تبیین پدیده اجتماعی دروغ‌گویی دارد. «دروغ، صورتی از تعامل است که دروغ‌گو عمداً حقیقت را از دیگران کتمان می‌کند. در دروغ موضوع فقط این نیست که به دیگران تصویر غلطی ارائه می‌شود؛ بلکه موضوع این است که دروغ‌گو قصد دارد دیگران گمراه شوند». زیمِل، دروغ را در چارچوب هندسه اجتماعی به ویژه نظریاتش درباره فاصله مطرح می‌کند. برای مثال، «ما با دروغ کسانی که با ما فاصله دارند بهتر کنار می‌آییم. از خبر دروغ‌گویی مکرر سیاستمداران چندان جا نمی‌خوریم، برعکس اگر نزدیکان ما به ما دروغ بگویند، زندگی برایمان تحمل‌ناپذیر می‌شود. دروغ همسر یا عاشق یا فرزند بسی خردکننده‌تر از دروغ مسئولان دولتی است که آنها را فقط در صفحه تلویزیون می‌بینیم». زیمِل تفکرش درباره دروغ را به دیدش از جامعه جهان مدرن پیوند می‌دهد. «دنیای مدرن بسی بیش از جوامع پیشین به صداقت وابسته است. یکی بدین دلیل که اقتصاد مدرن به‌طور فزاینده‌ای اقتصادی اعتباری است و اعتبار به خواست انسان‌ها به وفای به عهد وابسته است. دیگر اینکه، در علم مدرن پژوهشگران به نتایج مطالعات فراوانی متکی‌اند که جزییات آن‌ها را نمی‌توانند واریسی کنند. دانشمندان مدرن به صداقت دانشمندان دیگر اتکا می‌کنند». زیمِل نتیجه‌گیری می‌کند که «در شرایط مدرن دروغ بسیار مخرب‌تر از قبل می‌شود و تمام بنیان‌های زندگی‌مان را زیر سؤال می‌برد» (Ritzer, 2014: 252).

زیمِل نشان می‌دهد که دروغ‌گویی از اساس پدیده‌ای تعاملی است. «آنچه مهم است صرفاً این نیست که حقیقت موضوعی خاص دگرگون شده است. بل شخصی که به او دروغ گفته شده بر اساس نگرش شخص دروغ‌گو فریفته شده است». زیمِل در زمینه‌ی

این بحث دایماً بر روابط متقابل بین شخصیت و تعامل اجتماعی تأکید می‌کند. او نشان می‌دهد که عزت نفس و خودشناسی به شدت با تعلق فرد به دیگران پیوسته است (Giddens, 2016: 45). زیمل در نوشتن درباره دروغ‌گویی، به تغییرات اجتماعی نیز توجه دارد. او مقایسه‌ای بین آنچه که «جوامع ماقبل مدرن» و «جوامع مدرن» می‌نامد انجام می‌دهد. آنچه او برای اولی در نظر دارد، جوامع روستایی کوچک، با تنوع کمی از نیروی کار است، که عمدتاً حول فضاهای زندگی جمعی سازماندهی شده‌اند که مردم در بیشتر تاریخ بشر در آن زندگی کرده‌اند. برای دومی، او کلان شهری را به عنوان شیوه‌ای از زندگی در دهه ۱۸۰۰ در نظر می‌گیرد، که در آن دگرگونی سریعی در تنوع اشکال کار رخ می‌دهد، جایی که شیوه‌ی تولید سرمایه‌داری و اقتصاد پولی منجر به زندگی‌هایی می‌شود که به ذهن او به طور فزاینده‌ای متمایز و منزوی شده است (Simmel, 1950: 312).

زیمل استدلال می‌کند که «این تغییرات در شکل‌های جدید زندگی گسترده، باعث انتقال در دروغ‌گویی می‌شود». او ادعا می‌کند که «در دوران پیشامدرن، گروه‌هایی از مردم بیش از حد صمیمانه زندگی می‌کنند و آنقدر شبیه هم هستند که نمی‌توانند چیزهای زیادی را از یکدیگر پنهان کنند یا به یکدیگر دروغ بگویند. دروغ‌هایی که گفته می‌شود، باید تأثیر بسیار کمی بر انسجام اجتماعی داشته باشد، زیرا زندگی مردم به قدری درگیر است که فریب‌ها نمی‌توانند پیوندهای آن‌ها را به طور اساسی مختل کنند. برعکس، در عصر مدرن، او احساس می‌کند که دروغ‌گویی حتی در میان افراد یک خانواده رایج‌تر شده است، زیرا ترتیبات زندگی باعث ایجاد حریم خصوصی بیشتر می‌شود و تنوع باعث درک مشترک و تشابه شخصی کمتری می‌شود». در نتیجه، زیمل متوجه می‌شود که دروغ‌ها برای انسجام اجتماعی آسان‌تر و خطرناک‌تر می‌شوند، زیرا جامعه به سمت دوران مدرن پیش می‌رود و این دوران تنوع و فردیت‌سازی را تشدید می‌کند و پیوندهای اعتماد از قبل کشیده شده را بین افراد ضعیف می‌شکند (Simmel, 1950: 350).

۴. روش‌شناسی

این پژوهش با روش کیفی گراند نظریه زمینه‌ای انجام شده است. در این روش یافته‌ها با شیوه‌هایی به جز روش‌های آماری یا هر گونه کمی کردن به دست می‌آیند. از نظر نورمن بلیکی «در چنین پژوهش‌هایی، داده‌های اصلی اولیه با یکی از دو زبان فنی پژوهشگر یا زبان روزانه پاسخگویان تولید می‌شود. روش کیفی، ابزارهای لازم را برای توجه به معنا، قدرت و تعامل در حیات اجتماعی فراهم می‌کند و به سوژه‌های پژوهش، قدرت عاملیت بیشتر می‌بخشد» (Zakai, 2002: 65). در این پژوهش از روش نظریه‌مبنایی به مثابه یکی از رویکردهای این سنت استفاده شده است. در روش نظریه‌مبنایی کار با مشاهده آغاز می‌شود؛ برخلاف رهیافت قیاسی که با نظریه‌ای کلی شروع می‌شود، بر پژوهش استقرایی استوار است. البته این به این معنا نیست که پژوهشگران، اندیشه‌ها یا انتظارات نداشته باشند (Flick, 2018: 23). بر همین اساس، گردآوری داده‌های این پژوهش با استفاده از فنون مصاحبه‌های عمیق با سوژه‌ها و نیز مشاهده مشارکتی به دست آمده است. جامعه آماری این پژوهش افراد ۱۸ تا ۵۰ ساله شهر اصفهان می‌باشند که با استفاده از نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شده‌اند. انتخاب نمونه در پژوهش‌های کیفی، مشخص و از پیش تعیین شده نیست و حجم نمونه بر اساس اشباع نظری صورت می‌پذیرد. داده‌های این پژوهش براساس گفت‌وگوهای عمیق با ۲۰ نفر از ساکنان شهر اصفهان به صورت تصادفی و در مکان‌های عمومی، پارک‌ها و مراکز آموزشی جمع‌آوری و سپس درک و تفسیر آن‌ها از دروغ و دروغ‌گویی، مبنای بررسی داده‌ها قرار می‌گیرد.

همچنین فرآیند تحلیل داده‌ها، طی سه مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی صورت گرفته است. در این مراحل که به صورت پیوسته دنبال می‌شوند، مصاحبه‌های انجام شده بصورت خط به خط تحلیل و کدگذاری می‌شود. در ابتدا و در قالب کدگذاری باز، به هر مفهوم موجود در مصاحبه یک برچسب الصاق می‌شود و براساس ویژگی‌ها و ابعاد هر مفهوم، تعداد زیادی کدهای باز و خام پدیدار می‌شوند. در ادامه و در مرحله کدگذاری محوری، هر کدام از کدهایی که به لحاظ مفهوم و خصایص مرتبط باشند، گردآوری شده و به محوریت یک مقوله سازماندهی می‌شوند. بدین ترتیب پس از فرآیند خردکردن مصاحبه‌ها به کدها و زیرمقوله‌ها در کدگذاری باز، در این مرحله (کدگذاری محوری) به مرتبط کردن و دسته‌بندی آنها حول محور موضوع اصلی پرداخته

می‌شود. کدگذاری انتخابی نیز با استفاده از انتخاب مفاهیم و موضوعاتی که در استخراج مضمون اصلی پژوهش موثر به نظر می‌رسند، دنبال می‌شود.

۵. یافته‌های پژوهش

دروغ، پدیده‌ای چندوجهی است و یکی از رویکردهای درک تفاوت‌های ظریف دروغ، روش نظریه زمینه‌ای است که روشی سیستماتیک و استقرایی را برای کشف این ساختار پیچیده ارائه می‌دهد. در زمینه دروغ، این روش به محقق اجازه می‌دهد تا فرایندها، الگوها و تعاملات اجتماعی اساسی را که به بروز دروغ کمک می‌کند، کشف کند. از دریچه نظریه زمینه‌ای، محقق به انگیزه‌ها، استراتژی‌ها و پیامدهای دروغ پرداخته است. با انجام مصاحبه‌های عمیق، مشاهده موقعیت‌های دنیای واقعی و تجزیه و تحلیل اسناد مربوطه، محقق توانسته درک عمیق‌تری از عوامل زمینه‌ای که تصمیم‌گیری برای دروغ را شکل می‌دهند، توسعه دهد. با اتخاذ رویکرد نظریه زمینه‌ای، محقق توانسته انواع مختلف دروغ، عوامل زمینه‌ای که بر شیوع آن تأثیر می‌گذارند و راهبردهایی که توسط افراد برای مشارکت و کشف دروغ به کار می‌رود را شناسایی کنند. تلاش شده مصاحبه‌شوندگان از سنین مختلف و از قشرهای گوناگون در نمونه قرار گیرند.

جدول ۲. ویژگی جمعیت‌شناختی پاسخگویان

نام مستعار	سن	تحصیلات	نام مستعار	سن	تحصیلات
۱. مریم	۲۵	لیسانس	۱۱. رضا	۴۵	دیپلم
۲. سحر	۲۹	فوق لیسانس	۱۲. حمید	۴۰	لیسانس
۳. زیبا	۴۱	لیسانس	۱۳. امید	۳۷	لیسانس
۴. نازنین	۳۲	لیسانس	۱۴. نوید	۲۸	دکتر
۵. سپیده	۳۵	لیسانس	۱۵. فرزاد	۲۹	دیپلم
۶. رویا	۳۱	لیسانس	۱۶. پوریا	۲۳	لیسانس
۷. بهار	۳۹	دکتر	۱۷. محمد	۳۴	لیسانس
۸. مینا	۵۱	دیپلم	۱۸. رسول	۴۱	لیسانس
۹. هستی	۱۸	دیپلم	۱۹. نیما	۲۶	فوق لیسانس
۱۰. شبنم	۲۲	لیسانس	۲۰. پیمان	۲۴	لیسانس

بسترها (زمینه‌ها) و شرایط علی دروغ‌گویی: پژوهش‌های اجتماعی می‌کوشند بسترها و شرایط علی پدیده‌ها را واکاوی کنند. نظریه زمینه‌ای در پی دستیابی به فهم زمینه‌ها و شرایط علی رشد یا افول یک پدیده به میانجی تفاسیر کنشگران اجتماعی است، یعنی آنگونه که آنها آن پدیده را تجربه و درک و تفسیر می‌کنند. پرسش اصلی پژوهش در اینجا آن است که بسترها و عوامل علی دروغ‌گویی از نگاه افراد کدامند؟ تجربه و تفسیر افراد از دروغ‌گویی یا تعامل با دروغ‌گویان چه چیزی درخصوص این زمینه‌ها و شرایط می‌گوید؟ برای یافتن پاسخ، مصاحبه‌های عمیق فردی انجام گرفت و سپس مفاهیم مرتبط از اظهارات مصاحبه‌شوندگان استخراج و مقولات محوری طی فرآیند کدگذاری بیرون کشیده شد.

جدول ۳. کدگذاری باز و محوری

نمونه عبارت	مفاهیم	مقولات
یه دوستی دارم خیلی حرف میزنه و مجبوره دروغ هم قاطی حرفاش بکنه، (بعضیا برای چاپلوسی از یکی تعریف می‌کنن و دروغ می‌گن)، (همکار من همش از رییس تعریف الکی میکنه)	زیاد حرف زدن، چاپلوسی، تملق، پرحرفی	گرافه‌گویی

(برادرم یه داستان رو یه جورى گنده میکنه که نمیشه باورش کرد)؛ (من خوشم میاد یه چیزى که تعریف میکنم با آب و تاب تعریف کنم)	غلو کردن، گنده گویی، بزرگ کردن یک ماجرا	لاف زنی (اغراق)
(دوستم همش کلاس میزازه که این کارو کردم، اینو خریدم، اونو خریدم همش دروغ میگه)، (کسی که لیاقت چیزى رو نداره مجبوره خودشو یه جورى نشون بده که یعنی داره)	ادا و اطوار، خوب نشان دادن خود، بزرگ نمایی خود، نداشتن لیاقت	خودنمایی
(بعضیا برای اینکه حالشو ندارن یه کارى رو انجام بدن دروغ میگن تا یکى دیگه جورشون رو بکشه)، (من وقتى حال ندارم مجبورم دروغ بگم و نرم سرکار)	دروغ برای فرار کردن از زیر کار، برای راحت کردن خود، ضعف و سستی	تنبلی و تن‌آسایی
(بعضیا نمیتونن ببینن بقیه پیشرفت میکنن برا همین پشت سرشون دروغ میگن)، (دروست من حسوده برای همین یه چیزى که من دارم الکی میگه منم دارم)، (اون میخواد بقیه رو خراب کنه و خودشو خوب جلوه بده)	چشم دیدن بقیه را نداشتن، حسودی کردن برای دیگران، بقیه را خراب کردن	حسادت
(بعضیا چون دروغ شنیدن میخوان انتقامشون رو بگیرن)، (چون من یه بار یه اشتباهی کردم و راستشو نگفتم اونم همش منو محکوم میکنه و در جبران اون کار هی دروغ میگه)	جبران دروغ دیگران، محکوم کردن دیگران	انتقام گرفتن
(این دختره اصلا بدجنسه، پشت سر همه دروغ میگه)، (اونایی که روح پلیدی دارن دروغ میگن)، (کسی که آدم خوبی باشه حقیقت رو میگه، حتی اگه به ضررش باشه)	بد نشان دادن دیگران، بدجنسی درمورد دیگران، نامردی، پستی	خبثت
(آدمی که حسوده میخواد بقیه با هم خوب نباشن، به خاطر همین با دروغ بینشون رو به هم میزنه)، (دوست من میخواست بین مارو به هم بزنه)، (اصلا این آدم با دروغ جنگ راه میندازه)	به هم زدن رابطه دیگران، دروی از افراد، دور کردن یک نفر از بقیه، ایجاد جنگ و دعوا	نفاق و دشمنی
(دروغ گفتم که دوستم نمرش بد نشه)، (حالا بعضی دروغا که اشکالی نداره، برای اینکه کسی دعوامون نکنه)، (اگه دروغ نگم دیگه مامانم نمیزاره برم بیرون)، (اگه راستشو بگم گوشیمو ازم میگيرن)	دروغ به خاطر پیشگیری از تنبیه، دروغ سفید، دروغ به دلیل جلوگیری از رنج دیگری، عدم محرومیت	جلوگیری از مجازات
(اگه راستشو بگیم که آبرومون میره)، (اگه دروغ نگم همه میفهمن چیکاره ام)، (مجبوریم دروغ بگیم که کسی سرزنشمون نکنه)	جلوگیری از بردن آبروی خود یا دیگری، پنهان کردن اشتباهات	ترس از رسوایی و آبروریزی
(کار ما اینجوریه که اگه دروغ نگیم کارمون راه نمیفته و نمیتونیم نون بخوریم)، (کاسبایا باید دروغ قسم بخورن وگرنه روزشون شب نمیشه)، (بعضیا به نفعشونه دروغ بگن)	جلوگیری از هدر رفتن سود، از بین رفتن منافع دیگری، سود بیشتر، توجه بیشتر	ترس از دست دادن منفعت
(ما مجبوریم به دروغ بگیم حرفای شما رو قبول داریم وگرنه اخراجمون میکنن)، (آخه مگه میشه بدون دروغ توی اجتماع زندگی کرد؟)، (اگه دروغ نباشه که خیلیا رو باید از زندگی ساقط کرد)	محکم کردن جایگاه شغلی، از دست ندادن جایگاه و اعتبار و موقعیت اجتماعی	ترس از دست دادن مقام
(چون یه اتفاقاتی در گذشته افتاده که مجبوری دروغ بگی)، (نمیشه همش راستشو گفت وگرنه آدمایا باهات نمی مونن)	گذشته فرد، اتفاقات قبلی، زندگی شخصی گذشته	تاریخچه زندگی (گذشته)
(اگه احتمالش کم باشه که دروغ لو بره خب احتمال اینکه آدمای دروغ بگن بیشتره)، (برای اینکه در آینده یه اتفاقی نیفته مجبوریم دروغ بگیم)	اتفاقات آینده، پیشامدهای بعدی، پیش‌بینی آینده	احتمال کشف دروغ در آینده
(الان توی این موقعیت باید دروغ گفت چاره دیگه ای نداریم)، (وقتی یهو توی موقعیتش قرار میگیری کار دیگه ای نمیتونی بکنی)	شرایط حال حاضر، ایجاد کردن موقعیت	وضعیت اکنون
(بعضیا از بچگی نافشون رو با دروغ بریدند)، (وقتی مامان و بابام به راحتی دروغ میگفتن)، (توی فامیلای ما همه دروغگو اند، خیلی هم اغراق میکنند)	شنیدن دروغ در گذشته، دروغ گفتن پدر و مادر، دروغ گفتن اطرافیان	سابقه شنیدن دروغ

سابقه گفتن دروغ	دروغ گفتن در موقعیت‌های قبلی، میزان وجود موقعیت دروغ‌گویی در گذشته	(من از بس دروغ گفتم دیگه خودمم باورم میشه)، (عادت کردم انگار به دروغ‌گویی)، (دروغ گفتن دیگه جزو روزمرگی هامون شده)
سابقه تماس با افراد دروغگو	دروغ‌گویی دوستان و نزدیکان، در کنار دروغگو زندگی کردن	(والا تو کار ما همه دروغ می‌گن، ما نگیم عقب می‌مونیم)، (ما دوستانمون همش با دروغ همدیگه رو سر کار می‌زاریم)، (ما نون و دروغ می‌خوریم)
کمبودها	احساس کمبود، نداشتن بعضی چیزها، کمبودهای زندگی	(بعضیا می‌خوان کمبودهاشون رو با دروغ حل کنند)، (اون انگار می‌خواد کم و کاستیاشو با دروغ پنهان کنه)
احساسات و عواطف	احساس ضعیف بودن، احساس حقارت، احساس پایین بودن از دیگران	(طرف وقتی ضعیفه دروغ می‌گه)، (دوستم همیشه احساس پایین بودن از بقیه رو داره برا همین دروغ می‌گه که من فلان چیز رو دارم)
حس جاه طلبی	احساس قدرت، به دست آوردن همه چیز، احساس بزرگ بینی	(این فکر میکنه بقیه رو خریده، هی هرچی می‌خواد بهشون می‌گه و گولشون می‌زنه)، (هر کی که می‌خواد احساس قدرت بکنه یه جاهایی با دروغ این حسشو ارضا میکنه)، (نمی‌خواد بقیه دست کمش بگیرند)

در آنچه پاسخ دهندگان در مورد راست و دروغ گفتند، پدیده دروغ‌گویی علت‌هایی دارد که از زندگی اجتماعی و فردی شخص نشأت می‌گیرد. علت‌های اصلی به دست آمده فریب، بدخواهی و یا سودمندی است. یعنی علت هر دروغی ممکن است در این دسته‌بندی جای گیرد. این علت‌ها شامل لاف زنی (اغراق)، خودنمایی، تبلی و تن‌آسایی، حسادت، انتقام گرفتن، خباثت، نفاق و دشمنی، جلوگیری از مجازات، ترس از رسوایی و آبروریزی، ترس از دست دادن منفعت و ترس از دست دادن مقام است. پس افراد یا برای فریب دادن دیگران، یا به علت سرشت بد خود و یا به خاطر مفید بودن دروغ در لحظه به این کار مبادرت ورزند.

محمد: یکی خوشش میاد دیگران رو فریب بده، یا اصلاً کارش همینه، نازنین: بعضی افراد می‌خوان از دیگران انتقام حسادت‌های خودشونو بگیرند. مریم: بعضیا می‌ترسن آبروشون بره اگه که حقیقت را راجع به چیزی بگن. بهار: اونایی که که از عقده حقارت رنج می‌برند به دروغ پردازی و لاف زنی و گرافه گوئی پناه می‌برند. رضا: افراد سودجو به دروغ متوسل میشن، وعده دروغ میدن، تا چند صبحی بیشتر بر مسند خودشون تکیه کنند.

بسترهای مساعد برای دروغ‌گویی شامل سه بعد زمان، زمینه تجربی فرد و ارضای یک میل ناشناخته در فرد است. این موارد خود به مقولات جزئی‌تر تاریخچه زندگی (گذشته)، احتمال کشف دروغ در آینده، وضعیت اکنون، سابقه شنیدن دروغ، سابقه گفتن دروغ، سابقه تماس با افراد دروغگو، کمبودها، احساسات و عواطف و حس جاه‌طلبی دسته‌بندی می‌شود. یعنی به غیر از موارد علی بسترها و زمینه‌هایی لازم است تا فرد به دروغ‌گویی روی آورد. درواقع نظریه‌های اجتماعی دروغ را نوعی "روان‌کننده اجتماعی" می‌دانند. دروغ می‌تواند نقش مهمی در تعاملات اجتماعی ایفا کند، و فردی که وسواس زیادی به صادق بودن کامل دارد، در واقع ممکن است به یک منزوی اجتماعی تبدیل شود. همچنین، یک دروغ ممکن است بتواند به افراد کمک کند تا به اهداف مورد نظر خود دست یابند. زیبا: ممکنه یه شرایطی پیش بیاد که زمینه برای دروغ‌گویی فراهم بشه، یعنی اینکه یه نفر ممکنه خیلی در معرض دروغ‌گویی باشه، دوستاش، پدرمادرش و بقیه و این باعث میشه که فرد دروغگو بار بیاد.

جدول ۴. کدگذاری محوری و انتخابی شرایط علی و بسترها

مقولات	مقوله عمده	نوع مقوله
گرافه گوئی	فریب	
لاف زنی (اغراق)		
خودنمایی		

شرایط علی	بدخواهی	تنبلی و تن‌آسایی
		حسادت
		انتقام گرفتن
		خبثت
		نفاق و دشمنی
	سودمندی	جلوگیری از مجازات
		ترس از رسوایی و آبروریزی
		ترس از دست دادن منفعت
		ترس از دست دادن مقام
بسترها	بعد زمان	تاریخچه زندگی (گذشته)
		احتمال کشف دروغ در آینده
		وضعیت اکنون
	زمینه تجربی	سابقه شنیدن دروغ
		سابقه گفتن دروغ
		سابقه تماس با افراد دروغگو
	ارضای یک میل ناشناخته	کمبودها
		احساسات و عواطف
		حس جاه طلبی

عوامل مداخله‌گر: نظریه زمینه‌ای به عنوان یک روش تحقیق کیفی، نیازمند یک توجه دقیق به عواملی است که ممکن است بر فرآیند مداخله تأثیر بگذارند. این عوامل می‌توانند شامل تعصبات و پیش‌فرض‌های خود پژوهشگر، دینامیک‌های محیط تحقیق و تعاملات بین پژوهشگر و شرکت‌کنندگان باشند. آگاهی از چنین عواملی در حفظ بی‌طرفی و اعتبار رویکرد نظریه مبنی بر واقعیت حیاتی است، که مطمئن می‌شود تنوری به دست آمده به‌خوبی بر پایه داده‌های جمع‌آوری شده است. با انتخاب و پردازش این عناصر تأثیرگذار، پژوهشگران می‌توانند اصالت و اعتبار مطالعات نظریه مبنی بر واقعیت خود را افزایش دهند، کمک به یک درک عمیق‌تر از پدیده‌های مورد بررسی کنند.

پرسش اصلی پژوهش در اینجا آن است که عوامل مداخله‌گر از نگاه افراد کدام‌اند؟ تجربه و تفسیر افراد از دروغ‌گویی یا تعامل با دروغ‌گویان چه چیزی درخصوص این عوامل می‌گوید؟ برای یافتن پاسخ، مصاحبه‌های عمیق فردی انجام گرفت و سپس مفاهیم مرتبط از اظهارات مصاحبه‌شوندگان، استخراج و مقولات محوری طی فرآیند کدگذاری بیرون کشیده شد.

جدول ۵. کدگذاری باز و محوری

مقولات	مفاهیم	نمونه عبارت
موقعیت مکانی	در کجا قرار گرفتن، در بین دوستان یا خانواده بودن	(بستگی داره کجا باشیم یا در حال چه کاری باشیم)، (اگر جای جدی باشیم دروغ نمی‌گیم، ولی بعضی جاها برای شوخی و خنده دروغ می‌گیم و دوستانمون می‌زاریم سرکار)

موقعیت جمعیتی	تعداد افراد حاضر در موقعیت، چند نفر در جمع بودن	(ما معمولاً توی جمعای زیاد میخوایم سر بقیه رو گرم کنیم هی دروغ می‌گیم)، (اگه خودمون دونفر باشیم راستشو به هم می‌گیم)
موقعیت ساختاری	ساختار قرارگیری فرد چگونه است، در موقعیت رسمی است یا غیر رسمی	(اگه طرفم رو نشناسم ممکنه یه چیزی رو دروغ بگم)، (من تو موقعیت رسمی بیشتر دروغ می‌گم تا موقعیت غیر رسمی)
موقعیت فرهنگی	در چه فرهنگی قرار داشتن، جایگاه فرهنگی موقعیت	(توی شهر و فرهنگ شهرنشینی پنهان کاری و دروغ بیشتره)،
پایگاه شغلی فرد مقابل	شغل طرف مقابل، بستگی به شغل دارد	(توی شغلای آزاد به طرف بیشتر دروغ می‌گن)، (بستگی داره چیکاره باشه، اگه شغلش پردرآمد باشه قیمت بیشتر می‌گم)
پایگاه اجتماعی فرد مقابل	فرد روبرو چه موقعیت اجتماعی دارد،	(ما معمولاً به اونایی که از خودمون بالاترین بیشتر دروغ می‌گیم که خودمونو بهتر نشون بدیم)، (اونایی که قشر ضعیف رو کسی ازشون نمیرسه که بخواد بهشون دروغ بگه)
پایگاه فرهنگی فرد مقابل	فرد مقابل از نظر فرهنگی بالاست یا پایین، در چه فرهنگی زندگی میکند	(بستگی داره طرفم چه فرهنگی داره)، (من به اینکه روبروم کیه و از کجا اومده مهمه، دروغ گفتن یا نگفتنم)
تمام کردن یک بحث	خاتمه دادن یک بحث بی مورد، تمام کردن صحبت بی نتیجه	(من وقتی میخوام یه جایی از بحث فرار کنم الکی می‌گم که یه جا کار دارم)، (بعضی وقتا باید با یه دروغ بحث رو تموم کنی وگرنه دعوا میشه)
بی حوصلگی برای گفت-وگو	حوصله حرف زدن نداشته، درونگرایی و فرار از صحبت کردن راجع به چیزی	(من وقتی حوصله نداشته باشم حرف بزمن دروغ می‌سازم)، (بعضیا رو نباید باهاشون هم کلام شد، چون مجبوری دروغ بگی)،
نداشتن فرصت ادامه دادن	گرفتن وقت، مزاحم شدن،	(همکارام میان و قتمو میگیرن منم دروغ می‌گم)، (من وقت نمیکنم برم بیرون برای همین همیشه باید به دوستانم دروغ بگم)، (همسایمون همیشه مزاحم میشه منم بهش دروغ می‌گم)

سه مقوله اصلی جزو عوامل مداخله‌گر در این زمینه هستند. موقعیت در لحظه، موقعیت فرد مقابل و خروج از تعامل. اینکه فرد در لحظه ای که در یک موقعیت قرار دارد آیا شرایط اقتضا می‌کند که وی دروغ بگوید یا خیر. این موقعیت نیز ابعادی دارد که به موقعیت مکانی (مکان قرارگیری فرد)، موقعیت جمعیتی (تعداد افراد حاضر در آن موقعیت)، موقعیت ساختاری (موقعیت رسمی یا غیر رسمی) و موقعیت فرهنگی (فرهنگ موجود در آن شرایط) بستگی دارد.

امید: ممکنه آدم نخواد دروغ بگه ولی موقعیت یه جورایی باعث میشه که بعضی وقتا دروغ بگیم. مینا: چاره ای نداریم، شاید توی یه جمعی نشه راستشو گفت. سحر: بستگی داره طرفت کی باشه، خب اگه دوستانمون باشن چون با هم صمیمی هستیم دروغ نمی‌گیم و همه رازمونو به هم می‌گیم ولی اگه طرفو نشناسیم ممکنه بهش دروغ بگیم. رضا: من بعضی وقتا که نمیخوام با کسی حرف بزمن دروغ می‌گم یا نمیخوام با کسی برم بیرون.

جدول ۶. کدگذاری محوری و انتخابی عوامل مداخله‌گر

مقولات	مقوله عمده	نوع مقوله
موقعیت مکانی		

عوامل مداخله گر	موقعیت در لحظه	موقعیت جمعیتی
		موقعیت ساختاری
		موقعیت فرهنگی
	موقعیت فرد مقابل	پایگاه شغلی فرد مقابل
		پایگاه اجتماعی فرد مقابل
		پایگاه فرهنگی فرد مقابل
	خروج از تعامل	تمام کردن یک بحث
		بی حوصلگی برای گفت‌وگو
		نداشتن فرصت ادامه دادن

راهبردها و پیامدها: در این بخش، قصد از مصاحبه با افراد پی بردن به درک و ارزیابی آنها از استراژی افراد برای به کار بردن دروغ و همچنین آثار و پیامدهای دروغ‌گویی در جامعه بود. از آنها پرسیده می‌شد دروغ‌گویی زیاد در جامعه منجر به چه رفتارهایی می‌شود؟ آیا رابطه‌ها را بیشتر می‌کند؟ آیا به غلبه بر ذهنیت‌ها و سوءبرداشت‌ها می‌انجامد؟ آیا جلوی پیشرفت جامعه را می‌گیرد؟ همچنین راهبردهای مقابله با رواج دروغ در جامعه نیز بخشی دیگر در سوالات مصاحبه بود. اینکه چه باید کرد تا یک جامعه دروغ‌گویی کمتری داشته باشد؟ به چه دلیل به دروغ متوسل می‌شوید؟ آیا دروغ آسیبی به کسی می‌زند؟ در این مرحله نیز سعی شد مفاهیم و مقولات محوری استخراج شود و فرآیند کدگذاری بر روی پاسخ‌ها نیز اجرا شود:

جدول ۷. کدگذاری باز و محوری

مقولات	مفاهیم	نمونه عبارت
غیرقانونی نبودن	دروغ غیرقانونی نیست، دروغ جرمه ندارد	(ما کار غیرقانونی نمی‌کنیم فقط راستشو نمی‌گیم)، (آخه دروغ که کتور نمی‌اندازه)
عدم آسیب رسانی	دروغ آسیبی نمی‌زند، دروغ به کسی لطمه نمی‌زند	(حالا ما دروغ بگیریم کسی ضرر میکنه؟ نه)، (دروغ اونجا بده که به یه نفر آسیب بزنه)، (ما عادت کردیم چون کاری به کسی نداره)، (آخه وقتی به شما ضرر نمی‌زنه چه فرقی میکنه براتون)
برداشتن موانع	راه انداختن کارها با دروغ، پیش رفتن از موانع برای کارها	(ماکه کارمون فقط با دروغ راه میفته)، (آخه اگه دروغ نگیم که کسی برامون کاری نمی‌کنه)، (دروغ می‌گیم که نریم سرکار)
پنهان شدن حقیقت	راستی و درستی پنهان می‌شود، کسی نمی‌داند حقیقت چیست، حقیقت در لفافه دروغ پنهان می‌شود	(دیگه کسی نمی‌دونه راست کدومه دروغ کدومه)، (من که نمیتونم دروغ رو از راست تشخیص بدم)، (همیشه حقیقت بین دروغ‌ها پنهان شده)
بی اعتمادی	از بین رفتن اعتمادها، دشواری اعتماد کردن به دیگران، ترس از اینکه کسی به ما دروغ بگوید	(ما دیگه نمیتونیم راحت اعتماد کنیم)، (اعتمادها توی جامعه ما از بین رفته)، (هر چیو بگن خوبه ما می‌فهمیم که بده)، (چطوری میشه فهمی کی راست میگه)، (همه حرفاشون یه جوریه که به نفع خودشونه)

هرکسی از افراد در جامعه برای دروغگویی خود دلیل و بهانه‌ای دارد. غیرقانونی نبودن، عدم آسیب رسانی و برداشتن موانع از موارد مهمی است که افراد برای قانع کردن خود برای دروغگویی به کار می‌برند.

نیم: هرکسی برای دروغ خودش بهونه‌ای دارد، هیچ کس نمیگه که من اشتباه کردم. رسول: همه آدم‌ها چون قانونی مانعی برای دروغگویی نمی‌بینند راحت دروغ می‌گن. سپیده: بعضی وقتها اگه دروغ نگی نمیتونی یه کاری رو انجام بدی یا ادامه ش بدی، بنابراین باید دروغ بگی.

مهمترین پیامد دروغگویی در جامعه، ایجاد جامعه دروغگو است. فرآیندی که منجر به پنهان شدن حقیقت، بی‌اعتمادی و عادی شدن دروغ در جامعه منجر می‌شود. عمل دروغ گفتن، اگرچه در لحظه به ظاهر بی‌ضرر به نظر می‌رسد، می‌تواند عواقب گسترده و عمیقی داشته باشد که در زندگی شخصی و حرفه‌ای فرد طنین انداز می‌شود. دروغ، چه ناشی از نفع شخصی باشد و چه از نیت‌های نادرست، پایه اعتمادی را که بر آن روابط سالم و ساختارهای اجتماعی بنا شده است، از بین می‌برد. با گشودن شبکه دروغ، مرتکب، اغلب خود را در شبکه پیچیده‌ای از فریب غرق می‌بیند، با از دست دادن اعتبار، روابط بین فردی تیره و تار و با عواقب قانونی یا حرفه‌ای احتمالی مواجه می‌شود. در نهایت، تصمیم به دروغ گفتن، صرف نظر از اینکه چقدر وسوسه انگیز باشد، نشان دهنده خیانت عمیق به صداقت خود و اعتماد دیگران است که پیامدهای آن می‌تواند هم از نظر احساسی و هم از لحاظ عملی ویرانگر باشد.

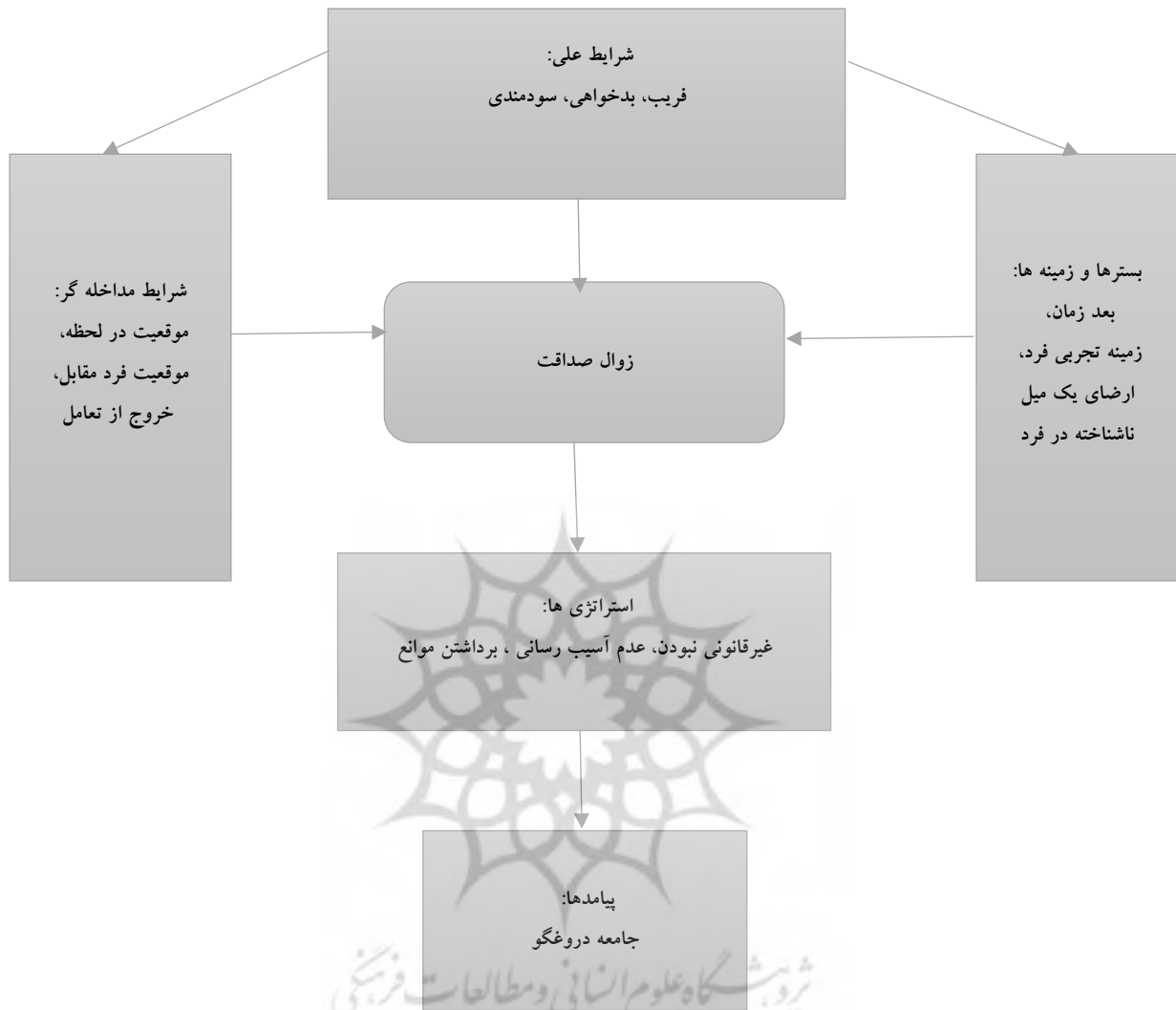
نوید: دروغ مبتنی بر بی‌اعتمادی و دشمن اعتماد است. بنابراین دروغ برای دروغگو بسیار گران تمام می‌شود زیرا اون در پی جلب منفعتی ناچیز، حیثیت و آبروی خودش را بر باد میدهد. شبنم: دروغ باعث میشه که حقیقت همیشه در لفافه باقی بمونه و ما نتونیم بفهمیم راست و دروغ یک موضوع چیه. پیمان: انگار دروغ گفتن دیگه برای همه عادی شده، دیگه اگه بفهمیم یکی بهمون دروغ گفته تعجب نمی‌کنیم.

دروغ به هر شکلی که باشد، پیامدهای سنگینی به همراه دارد که می‌تواند در تار و پود جامعه بازتاب پیدا کند. دروغ‌ها، چه گفته شده و چه از طریق نادیده گرفتن، اساس اعتماد را که بر آن روابط معنادار و انسجام اجتماعی بنا شده است، از بین می‌برد. عواقب دروغ می‌تواند به صورت صدمه به شهرت، روابط شخصی تیره و تار و حتی عواقب قانونی ظاهر شود (در صورتی که دروغ‌ها به سطح تقلب یا شهادت دروغ افزایش یابد). در نهایت، تصمیم برای دروغ، فرصت پرداختن مستقیم به مسائل و پرورش درک واقعی را از فرد سلب می‌کند و در نهایت اصولی را که با آن یک جامعه به خوبی کار می‌کند، تضعیف می‌نماید.

جدول ۸. کدگذاری محوری و انتخابی راهبردها و پیامدها

مقولات	مقوله عمده	نوع مقوله
غیرقانونی نبودن	دلیل تراشی	استراتژی‌ها (راهبردها)
عدم آسیب رسانی		
برداشتن موانع		
پنهان شدن حقیقت	جامعه دروغگو	پیامدها
بی‌اعتمادی		
عادی شدن		

مدل پارادایمی: بعد از تجزیه و تحلیل داده ها، مدل پارادایمی زیر در قالب شرایط علی، بسترها و زمینه ها، شرایط مداخله گر، استراتژی ها و پیامدهای دروغ‌گویی ارائه می شود.

شکل ۱. مدل پارادایمی حاصل از یافته‌های پژوهش

۶. بحث و نتیجه‌گیری

از بحثی که گذشت مسلم گردید که دروغ و فریب ضد حقیقت است. دروغ، سنگری متزلزل و ناپایدار است که فرد برای دفع ضرر و خطر بدان پناه می‌برد که چون فرو ریزد خطر و ضرر دوجندان می‌شود. دروغ و فریب از هر کس و از هر مقام که باشد مورد تایید جامعه نخواهد بود. نتایج این پژوهش نشان داد که مقوله اصلی در این تحقیق زوال صداقت است. شرایط علی به دست آمده در مورد پدیده دروغ‌گویی، فریب، بدخواهی و یا سودمندی است. یعنی علت هر دروغی ممکن است در این دسته‌بندی جای گیرد. این علت‌ها شامل لاف زنی (اغراق)، خودنمایی، تنبلی و تن‌آسایی، حسادت، انتقام گرفتن، خباثت، نفاق و دشمنی، جلوگیری از مجازات، ترس از رسوایی و آبروریزی، ترس از دست دادن منفعت و ترس از دست دادن مقام است. بسترهای مساعد برای دروغ‌گویی شامل سه بعد زمان، زمینه تجربی و ارضای یک میل ناشناخته در فرد است. سه مقوله اصلی جزو عوامل مداخله‌گر در این زمینه هستند. موقعیت در لحظه، موقعیت فرد مقابل و خروج از تعامل. اینکه فرد در لحظه‌ای که در یک موقعیت قرار دارد آیا شرایط اقتضا می‌کند که وی دروغ بگوید یا خیر. غیرقانونی نبودن، عدم آسیب رسانی و برداشتن موانع از موارد مهمی است که افراد به عنوان راهبرد خود

برای دروغ‌گویی به کار می‌برند. مهمترین پیامد دروغ‌گویی، ایجاد جامعه دروغگو است. فرآیندی که منجر به پنهان شدن حقیقت، بی‌اعتمادی و عادی شدن دروغ در جامعه منجر می‌شود.

وجه افتراق این پژوهش با پژوهش‌های پیشین در این است که بسیاری از مطالعات، مانند پژوهش مختاری و همکاران (Mokhtari et al, 2022)، ولایتی و همکاران (Velayati et al, 2022)، نخاولی و همکاران (Nakhavali et al, 2019)، پروتر و همکاران (Preuter et al, 2024) و اسپریگینگز و همکاران (Sprigings et al, 2023) به رابطه علت و معلولی در مورد دروغ‌گویی و عوامل تاثیرگذار بر آن پرداخته‌اند. و یا برخی از مطالعات از جمله پژوهش اترک (Atrak, 2021)، هادسون و بالمر (Hodgson & Balmer, 2022) و بالمر و دورانت (Balmer & Durrant, 2021) تنها از بعد نظری این موضوع را تحلیل کرده‌اند. وجه تشابه این پژوهش با سایر تحقیقات در این است که همه این پژوهش‌ها پیامدهای دروغ بر اعتماد و انسجام اجتماعی را برجسته می‌کنند و اثرات زیانبار عدم صداقت گسترده بر تعاملات اجتماعی را نشان می‌دهند. این مطالعات بر رابطه پیچیده بین رفتار فردی و اخلاق جمعی تأکید می‌کند و نشان می‌دهد که چگونه فرهنگ دروغ می‌تواند بر روابط بین فردی و یکپارچگی نهادی نفوذ کند. اما پژوهش حاضر با توجه به استفاده از روش گراند تئوری، از طریق مصاحبه‌های عمیق، مشاهدات و فرآیندهای رمزگذاری دقیق، الگوها و مضامین مهمی را شناسایی می‌کند که پیچیدگی‌های پیرامون رفتارهای فریبنده را روشن می‌کند. با توسعه یک مدل نظری، محقق نه تنها درک دروغ را افزایش می‌دهد، بلکه بینش‌های ارزشمندی را نیز ارائه می‌کند که می‌تواند هم تحقیق آکادمیک و هم کاربردهای عملی در زمینه‌هایی مانند روان‌شناسی، جرم‌شناسی، و مطالعات ارتباطی را ارائه دهد. این رویکرد تضمین می‌کند که ظرایف رفتار انسان به اندازه کافی برداشت و تفسیر می‌شود و در نتیجه گفتمان در مورد فریب را غنی می‌کند.

به‌طور کلی، در حوزه تعاملات انسانی، مفاهیم صداقت و عدم صداقت در بافت جامعه نفوذ قابل توجهی دارد. از منظر جامعه‌شناختی، این مفاهیم دارای پیامدهای عمیقی هستند و هنجارها، ارزش‌ها و انتظارات حاکم بر وجود جمعی ما را شکل می‌دهند. صداقت به عنوان یک فضیلت اجتماعی اساسی، سنگ بنای اعتماد و انسجام اجتماعی است. عملکرد روان روابط بین فردی را تسهیل می‌کند و افراد را قادر می‌سازد تا در تبادلات معنادار شرکت کنند و حس درک متقابل را تقویت کنند. هنگامی که صداقت غالب می‌شود، افراد در تعاملات خود احساس امنیت می‌کنند و محیطی از باز بودن و شفافیت را ایجاد می‌نمایند. برعکس، عدم صداقت در قالب فریب، دستکاری و دروغ می‌تواند تأثیرات مخربی بر پویایی اجتماعی داشته باشد. اعتماد بنیادی را که جامعه را به هم پیوند می‌دهد از بین می‌برد و منجر به از بین رفتن ارتباطات، از دست دادن اعتبار و احتمال درگیری و بی‌اعتمادی می‌شود. عدم صداقت همچنین می‌تواند یکپارچگی نهادهای اجتماعی را تضعیف کند و توانایی آنها در خدمت به منافع عمومی و حفظ قرارداد اجتماعی را به خطر بیندازد. پیامدهای جامعه‌شناختی صداقت و عدم صداقت فراتر از سطح فردی است و بر ساختارها و فرآیندهای اجتماعی گسترده‌تر تأثیر می‌گذارد. به عنوان مثال، در حوزه سیاست، رواج بی‌صداقتی می‌تواند مشروعیت نهادهای دموکراتیک را تضعیف کند، بذر سرخوردگی عمومی را بکارد و ایمان مردم را به روند سیاسی از بین ببرد. برعکس، فرهنگ صداقت و شفافیت می‌تواند حس مشارکت مدنی را تقویت کند و شهروندان را برای تصمیم‌گیری آگاهانه و پاسخگویی رهبران خود توانمند سازد. در حوزه اقتصادی، صداقت در شیوه‌های تجاری و گزارش‌های مالی می‌تواند به بازاری باثبات و پر رونق کمک کند، جایی که اعتماد و اطمینان برای رشد پایدار ضروری است. در نهایت، دیدگاه جامعه‌شناختی درباره صداقت و عدم صداقت بر نقش حیاتی این مفاهیم در شکل‌دهی بافت اجتماعی تأکید می‌کند. با پرورش فرهنگ صداقت و درستکاری، جوامع می‌توانند پیوندهای قوی‌تر، تصمیم‌گیری بهتر و پایه‌ای مقاوم‌تر برای پیشرفت و شکوفایی ایجاد کنند.

بنابراین بایستی صداقت و راستگویی در جامعه از طریق فرهنگ سازی، درونی سازی اجتماعی و ریشه‌یابی دروغ نهادینه سازی شود. نهادینه شدن صداقت، متأثر از روابط درون خانوادگی، روابط موجود در مدرسه و در مقیاس بزرگتر، روابط موجود در جامعه است؛ از این رو نمی‌توان توقع داشت فردی که در فضایی آکنده از دروغ زندگی می‌کند به سوی راستگویی گرایش پیدا کند. البته این راهبرد کلان نیست و تنها به طور موقت به کار می‌آید. زیرا فضای زیست افراد، نظارت‌ناپذیر است. این نظارت‌ناپذیری به ویژه در

عصر ارتباطات با فرو ریختن مرزها و ساختارها تشدید شده است. بنابراین باید فرد به این باور برسد که دروغ منع شده و شایسته نیست، نه اینکه تحت فشار اجتماعی پیرامونی و راهبردی مثل تقلید از دیگران باشد. در مقیاس وسیع‌تر، ایجاد چارچوبی برای پاسخگویی در پرداختن به رفتارهای فریبنده ضروری است. ایجاد پیامدهای واضح برای عدم صداقت در هر دو حوزه شخصی و حرفه‌ای می‌تواند افراد را از درگیر شدن در اعمال فریبکارانه باز دارد. این امر می‌تواند از طریق مقررات سختگیرانه‌تر، مکانیسم‌های گزارش دهی شفاف و تعهد به رعایت استانداردهای اخلاقی محقق شود. وقتی افراد تشخیص می‌دهند که اعمالشان عواقبی خواهد داشت، احتمالاً به اصول صداقت پایبند هستند.

در نهایت، ترویج شفافیت در کاهش شیوع دروغ در جامعه حیاتی است. تشویق ارتباطات باز و به اشتراک گذاری اطلاعات باعث تقویت اعتماد می‌شود و می‌تواند احتمال فریب را کاهش دهد. اجرای سیاست‌هایی که شفافیت را در نهادهایی مانند دولت‌ها و شرکت‌ها در اولویت قرار می‌دهند، به عموم مردم اطمینان می‌دهد که به اطلاعات دقیق دسترسی دارند و در نتیجه فرصت‌های شکوفایی روایت‌های گمراه‌کننده را کاهش می‌دهد. در نتیجه، یک استراتژی جامع برای مبارزه با فریب در جامعه باید شامل آموزش، پاسخگویی و شفافیت باشد. با پرورش محیطی که برای صداقت ارزش قائل است و ابزارهایی را برای رفتار درست در اختیار افراد قرار می‌دهد، جوامع می‌توانند فرهنگی مقاوم در برابر تأثیرات تفرقه‌انگیز فریب را پرورش دهند. اجرای چنین اقداماتی می‌تواند به جامعه‌ای قابل اعتمادتر و منسجم‌تر منجر شود که به نفع همه اعضای آن باشد.

۷. مشارکت نویسندگان

مشارکت نویسندگان در این مقاله به صورت مساوی بوده است.

۸. منابع مالی

این مقاله به صورت مستقل نوشته شده و برای نوشتن آن، از هیچ سازمانی حمایت مالی دریافت نشده است.

۹. تعارض منافع

بنا به اظهار نویسندگان، در این مقاله هیچگونه تعارض منافی وجود ندارد.

References

- Atrak, H. (2021). Lying from Kant's Point of View. *Ethical Reflections*, 2(1), 46-62. (In persian).
- Balmer, A & Durrant, M. (2021). Simmel and Shakespeare on Lying and Love. *Cultural Sociology*, Vol. 15(3), 346-363
- Balmer, A. (2018). *Lie Detection and the Law: Torture, Technology and Truth*. Abingdon: Routledge.
- Carson, T.L. (2010). *Lying and deception: Theory and practice*. Oxford: Oxford University Press. Chicago.
- Flick, U. (2018). *An introduction to qualitative research*, translated by Hadi Jalili, Tehran: Ney Publishing. (In persian).
- Giddens, A. (2016). *Sociology*. Translated by Manouchehr Sabouri, Tehran: Nei Publishing. (In persian).
- Guthrie, J., & Kunkel, A. (2013). Tell me sweet (and not-so-sweet) little lies: Deception in romantic relationships. *Communication Studies*, 64(2), 141-157. <https://doi.org/10.1080/10510974.2012.755637>.
- Hart, C. L., Curtis, D. A., Williams, N. M., Hathaway, M. D., & Griffith, J. D. (2014). Do as I say, not as I do: Benevolent deception in romantic relationships. *Journal of Relationships Research*, 5(e8), 1-6.
- Hart, Christian L; Lemon, Rasheonia; Curtis, Drew A; Griffith, James D. (2020). Personality Traits Associated with Various Forms of Lying. Article in *Psychological Studies*, <https://doi.org/10.1007/s12646-020-00563-x>.
- Hodgson, J., & Balmer, A. (2022). Lying and Time: Moving beyond the Moral Question of Lying. *Sociology*, 56(5) 983-997. DOI: [10.1177/00380385211073233](https://doi.org/10.1177/00380385211073233). <https://doi.org/10.1017/jrr.2014.8>.
- Levine, E. E., & Schweitzer, M. E. (2015). Prosocial lies: When deception breeds trust. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 126, 88-106. <https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2014.10.007>.
- Mehrnoosh, M. (2018). Lies and lying, factors and patterns. *The 6th Scientific Research Conference of Educational Sciences and Psychology*, Social and Cultural Damages of Iran, Tehran. <https://civilica.com/doc/759618>. (In persian).
- Mokhtari, M., Ahmadi, S., & Momenizadeh, S. (2022). Investigating Social and Psychological Factors that Affect Lying in Daily Life: A Case Study of 18-65-Year-Old Citizens in Yasouj City. *Strategic Research on Social Problems*, 11(2), 123-146. doi: [10.22108/srsp.2023.135376.1847](https://doi.org/10.22108/srsp.2023.135376.1847). (In persian).
- Muhaddith Gilvai, H., & Filasfi, D. (2015). A sociological analysis of readiness to lie. *Women's Journal*, 6(1 (special issue)), 133-155. SID: <https://sid.ir/paper/499128/fa>. (In persian).
- Nakhavali, F., Estaji, A., & Kamyabi Gol, A. (2019). Analyzing the Relationship between Variables of Age, Sex, Field of Study, Geographical Region and Religion with the Speech Act of Lie. *Journal of Linguistics & Khorasan Dialects*, 11(1), 85-110. doi: [10.22067/lj.v9i17.63816](https://doi.org/10.22067/lj.v9i17.63816). (In persian).
- Preuter, Sanne; Jaeger, Bastian; Stel, Mariëlle. (2024). The costs of lying: Consequences of telling lies on liar's self-esteem and affect. *British Journal of Social Psychology*, 63(2), 477-1035. <https://doi.org/10.1111/bjso.12711>
- Reins, L., and Wiegmann, A. (2021). Is lying bound to commitment? empirically investigating deceptive presuppositions, implicates, and actions. *National Library of Medicine*, 45(2), 1-35. doi: [10.1111/cogs.12936](https://doi.org/10.1111/cogs.12936).
- Ritzer, G. (2014). *Sociological theory*. Translated by Hoshang Naibi, Tehran: Ni publication. (In persian).
- Saxe, L. (1991). Lying: Thoughts of an applied social psychologist. *American Psychologist*, 46, 409-415.
- Simmel, G. (1950). *The Sociology of Georg Simmel*. Free Press.
- Sprigings, S. and Brown, C., V., & Brinke, L. (2023). Deception is associated with reduced social connection. *Communications Psychology*, 1(19), 1-10.

- Stoll, A. (2013). Be Honest with Me: An Exploration of Lies in Relationships. *Theses and Dissertations*, University of Wisconsin Milwaukee, 165. <https://dc.uwm.edu/etd/165>.
- Taylor, Paul J; Larner, Samuel; Conchie, Stacey M; Menacere, Tarek. (2017). Culture moderates changes in linguistic selfpresentation and detail provision when deceiving others. *R. Soc. open sci.* 4: 170128. <http://dx.doi.org/10.1098/rsos.170128>.
- Velayati, R., Ebrahimpoor, D., Alizadehaghdam, M., & Abbaszadeh, M. (2022). The Relationships of Communication Action and Social Capital with Lying Tendencies among Students. *Journal of Applied Sociology*, 33(1), 63-82. [doi: 10.22108/jas.2021.128014.2081](https://doi.org/10.22108/jas.2021.128014.2081). (In persian).
- Zakai, S. (2002). Theory and Method in Qualitative Research. *Social Sciences*, 9(17), 41-69. (In persian).
- Zander, L. H., (2017). How lying affects your relationships and health. Available at: emotionalhealth. <https://www.mindbodygreen.com/articles/how-lying-affects-your-physical>.

